

תגובה לדו"ח מבקר המדינה

ההיערכות להגנת העורף מפני איום טילים ורקטות (מיגון פיזי, התרעה ופינוי אוכלוסייה)

צה"ל רואה חשיבות רבה בביקורת ומתייחס בכבוד ראש לממצאיה. טיוטת הדו"ח התקבלה בצה"ל והועברה להתייחסות הגופים הרלוונטיים לצורך התייחסות והפקת לקחים. האתגרים העומדים בפני צה"ל ופיקוד העורף בשעת חירום רבים ומגוונים- פיקוד העורף נערך לחירום באופן מיטבי וזאת בהתאם למשאבים ולסדרי העדיפויות כפי שנקבעים על ידי צה"ל ובשיתוף משרד הביטחון. צה"ל פועל להסדרת כלל הנושאים הטעונים הסדרה.

להלן התייחסות לממצאי הביקורת:

הפער המשמעותי העולה בדו"ח, נוגע להחלטות ממשלה שטרם מומשו (התוכנית למיגון הצפון, ב/302- התוכנית הרב-שנתית לטיפול במוכנות העורף למצבי חירום והקצאת התקציב לשנים 2018 - 2019), נובע מפער באיתור המקורות התקציביים לנושא. פער זה אינו נתון להחלטת הצבא.

פיקוד העורף ממשיך לקדם את המשימות שהוטלו עליו, וכאלה שהשית על עצמו ואושרו, בכפוף להחלטות התקציביות ולאישור התוכניות בקבינט המדיני-בטחוני ועל ידי משרד האוצר.

כפי שפורט בדו"ח, פיקוד העורף ויתר הפיקודים המרחביים פועלים בשגרה ובאופן יומיומי לקידום תחומי הגילוי להתרעה, המיגון והבקרה על התגוננות העורף, בהיבטים שאינם תלויים בתקציבים תוספתיים.

בימים אלה כבר מתבצע השלב הראשון של תכנית "מגן הצפון - מיגון פרטי", במסגרתו פיקוד העורף ומשרד הביטחון הקימו מנהלת אשר מבצעת סקרים ב-21 יישובים הנמצאים 0-1 ק"מ מגבול הצפון, במטרה לאמוד את כמות בתי האב שיהיו זכאים למימון המיגון במסגרת הפרויקט. לאחר סיום הסקרים המנהלת ערוכה לצאת לשלב הביצוע ובכך לספק מענה מיגון ליישובים הזכאים לכך בגזרה.

אשר להערה בנושא כשירות המקלטים הפרטיים והמשותפים והפיקוח עליהם-

בהתאם לחוק ההתגוננות האזרחית, הרשות המקומית אחראית להחזקת המקלטים הציבוריים בשטחה במצב המאפשר את השימוש בהם בכל עת שיהיה צורך בכך, וכן להבטיח את החזקתם התקינה של המקלטים הפרטיים המשותפים בשטחן על-ידי בעלי הבתים, במצב המאפשר את השימוש בהם בכל עת שיהיה צורך בכך.

ביחס למקלטים הפרטיים והמשותפים- על-פי החוק, כשירות הממ"דים והמקלטים המשותפים, המהווים רכוש פרטי, היא באחריות בעלי הבתים.

פיקוד העורף פועל לפיקוח על הרשויות המקומיות להבטחת החזקתם התקינה של המקלטים הפרטיים המשותפים בשטחן על ידי בעלי הבתים, ומדגיש בפניהן במספר דרכים את החשיבות והצורך באימוץ חוק העזר אשר נועד לסייע לרשות המקומית לאכוף את הוראות חוק ההתגוננות האזרחית בתחום המקלוט הפרטי. זאת בנוסף לסמכויות המוענקות לה בתחום זה.

החל משנת העבודה 2020, נושא הפיקוח והאכיפה של הרשויות המקומיות על כשירות המקלוט הפרטי בתחומן ייבדק על ידי פיקוד העורף בביקורות

ההתגוננות האזרחית, המתקיימות במסגרת הביקורות הרשותיות התלת-שנתיות.

אף שכבר בנוסחו הנוכחי חוק ההתגוננות האזרחית מקנה לרשויות המקומיות את כל הסמכויות הנדרשות להן לצורך מימוש אחריותן, בימים אלו צה"ל מסיים עבודת מטה לגיבוש הצעה לתיקון חוק אשר נועדה לשפר את יכולת הפיקוח והבקרה על מימוש סמכויותיהן של הרשויות המקומיות. העבודה נמצאת בשלבים מתקדמים וקרובה לסיום. התיקון המוצע כולל, בין היתר, חובת דיווח של הרשות המקומית באשר לכשירות המקלטים המשותפים בתחומה.

בנוגע להערת והצעת המבקר ביחס להרחבת האחריות של פיקוד העורף למיפוי המקלטים הציבוריים המאפשרים שהייה ממושכת-

פיקוד העורף משקיע עשייה ותשומות רבות מאוד בתחום המקלטים הציבוריים, מעבר לאחריותו על פי החוק. זאת במספר נושאים לרבות מערכות השליטה, אכיפה, בקרה, שיפוץ מקלטים ציבוריים והפצת דו"חות לרשויות המקומיות על מצב כשירות המקלטים שבתחומן (שכאמור, באחריותן החוקית להחזיק במצב תקין). חשוב להדגיש, כי יכולת שהייה ממושכת במקלט אינה קטגוריה נפרדת המגדירה כשירות של מקלט. כל מקלט תקין מבחינה קונסטרוקטיבית מתאים לשהייה ממושכת באמצעות מענה לוגיסטי מתאים של הרשויות המקומיות. התנאים הבסיסיים והמינימליים מבחינה תשתיתית לשהייה בכל מקלט, לרבות שהייה ממושכת, הם תקינות קונסטרוקטיבית ביחס לתשתיות חשמל, תשתיות מים ותשתיות אוורור. משלא התקיימו תנאים אלה, תיפסל כשירותו של המקלט.

למרות האמור לעיל, פיקוד העורף פועל במסגרת פרויקט שיפוץ מקלטים ציבוריים ובשיח מול הרשויות המקומיות לקידום מוכנות לשהייה ממושכת ברשויות הרלוונטיות.

בנוגע להערת המבקר הנוגעת לחישוב שטחי המקלטים ולבחינת עדכון התקן הקיים לגודלם של מקלטים פרטיים ומשותפים-

הרי שהתקנים לגודל השטח הנדרש לאדם להתמגנות במקלט ציבורי ובמקלט פרטי משותף נבחנו ונקבעו בהתאם לקריטריונים סדורים. יובהר כי תקני גודל השטח שנקבעו מאפשרים שהייה ממושכת במרחבים מוגנים.

חשוב להדגיש כי בשונה ממקלטים ציבוריים, המקלטים הפרטיים המשותפים צמודים לדירות הבניין בהם הם ממוקמים באופן שמאפשר הגעה אליהם בפרק זמן קצר מאד. לאור כך אין מקום להשוואה בין אופי השהייה הממושכת במקלט ציבורי לבין אופי השהייה הממושכת במקלט פרטי משותף הצמוד לדירות הבניין – דבר הבא לידי ביטוי בתקנים השונים שנקבעו עבור גודל השטח לאדם בשני סוגי המקלטים.

לעניין הערות המבקר בנוגע למערך הגילוי וההתרעה מאז הביקורת הקודמת-

יצוין כי ההתרעה לאזרח באחריות מלאה של פיקוד העורף, ונשענת על יכולות רב-זרועיות. צה"ל שואף להמשיך ולשפר את מערך הגילוי וההתרעה באופן תמידי ורציף במסגרת התכנית הרב שנתית אשר גובשה בפיקוד העורף, ואשר מתוקפת ומוכנה למימוש אל מול העמדה תקציבית, לרבות מדרגות מימוש חלקיות על פי סדרי עדיפות.

בנוגע להערות המבקר לפינוי אוכלוסייה מיישובים בגזרת הצפון ולתוכנית "מרחק בטוח"-

צה"ל פועל לקיום תוכניות מגירה פיקודיות, המתואמות עם הרשויות, כדי לוודא מוכנות לעת בה תתקבל החלטה לפינוי.

צה"ל נמצא בתהליכים להשלמת התוכניות וביצוען למול הרשויות המקומית, ובהתאמה למדיניות הקליטה שנקבעה על ידי פס"ח ורח"ל.

בנוסף, פיקוד העורף מקיים תהליך של הסברה והעברת מידע לציבור באופן שוטף לאורך השנה במטרה להכין את הציבור למצבי חירום. זאת באמצעות מדריכי אוכלוסייה לשעת חירום המדריכים בבתי הספר ובמוסדות, וכן באמצעות פלטפורמות דיגיטליות, מסעות הסברה ארציים ומקומיים ומענה לפניות במרכז המידע של פיקוד העורף. תפיסת ההסברה של פיקוד העורף גורסת כי ככל שיינתנו לאזרח ידע וכלים, והוא יתורגל למצבי חירום, כך הוא ידע להתמודד עימם טוב יותר, תלותו במערכות החיצוניות תהיה קטנה יותר ויתאפשר לו להמשיך בשגרת חייו גם בזמן חירום. מסיבה זו מקדם הפיקוד ביחד עם הרשויות המקומיות תהליכים רבים בנושא, ואף הכין תכניות הסברה ופרסומים נצורים (כגון פליירים ופלטפורמות דיגיטליות) לטובת הרשויות המקומיות שיפורסמו בשעת הצורך.

כלל תוכניות הפינוי של פיקוד הדרום מוכנות ומתוכננות היטב בהיבט הצבאי לרבות ביצוע מודלים מבצעיים ותרגולים בשטח.

הפער המרכזי בתוכניות הפינוי עניינו בהיבטי קליטת התושבים המפונים, והוא מטופל בשיתוף עם רשויות המדינה הרלוונטיות. פיקוד העורף ימשיך בעשייה מתמדת על מנת לעמוד במשימתו – הגנה על עורף מדינת ישראל.

צה"ל ימשיך במשימתו להגן על תושבי מדינת ישראל, להתייעל, להשתפר ולהיות פתוח לביקורת עניינית.